

ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У процесі вивчення музичних творів баяністами-акордеоністами музична пам'ять відіграє важливу роль як компонент виконавської майстерності. Механізм запам'ятовування музичної інформації баяністами-акордеоністами ґрунтується на усвідомленні та уявленні аплікатурно-клавійної послідовності музично-ігрових рухів, які пов'язані із логічним процесом динаміки розвитку музичного твору. На думку більшості інструменталістів-виконавців, однією з головних причин, що викликають хвилювання і навіть деякий страх у артиста, є побоювання забути текст.

Як відомо, пам'ять – це процес, який уміщує запам'ятовування, зберігання, відтворення та забування індивідом власного досвіду. Пам'ять характеризує пізнавальну функцію психіки, яка є складовою пізнавальної діяльності людини. За характером психічної активності П. Блонський виділив чотири види пам'яті: рухову (запам'ятовування, збереження і відтворення рухів та їхніх систем), емоційну (пам'ять почуттів), образну (запам'ятовування, збереження і відтворення образів, які сприймалися раніше), словесно-логічну (використання понять, категорій, узагальнень, що діють на основі мовних засобів).

Музична пам'ять (від англ. music memory) – це здатність впізнавати та відтворювати музичний матеріал [2]. На думку П. Петрушина, хороша музична пам'ять – це швидке запам'ятовування музичного твору, його міцне збереження і максимально точне відтворення навіть через тривалий термін після вивчення [4, с. 188].

О. Алексєєв виокремлює три види музичної пам'яті, які необхідні піаністу, – слухову (основа для успішної роботи у будь-якій сфері музичного мистецтва), логічну (сприяє розумінню змісту музичного твору, закономірностей розвитку думки композитора) і рухову (надважлива саме для виконавця) [1, с. 34 – 35]. Зауважимо, що саме вказані види музичної пам'яті є вагомими і для баяністів-акордеоністів.

На сучасному етапі розвитку теорії інструментального

виконавства науковці впевнено доводять, що надійною формою виконавської пам'яті неодмінно слугує єдність слухових, логічних і рухових компонентів.

Науковці надають великого значення попередньому аналізу музичного твору, який сприяє активному запам'ятовуванню музичного матеріалу. Аналітичне вивчення музичного твору безсумнівно покращує його запам'ятовування та підвищує ефективність вказаного процесу. Аналіз музичного твору націлений на розуміння структури і співвідношення всіх її частин та тонального плану. Якщо баяніст-акордеоніст не розуміє будову музичного твору, то запам'ятовування буде зведене до суто механічного набуття технічних навичок, які потребують довгих тренувань.

З приводу аналітичного підходу до вивчення музичного твору цікава думка С. Фейнберга. «Зазвичай стверджують, що сутність музики – емоційний вплив. Такий підхід звужує сферу музичного буття і необхідно вимагає і розширення, і уточнення. Чи тільки почуття виражає музика? Музиці, перш за все, властива логіка. Як би ми не визначали музику, ми завжди знайдемо в ній послідовність глибоко зумовлених звучань. І ця зумовленість споріднена тій діяльності свідомості, яку ми називаємо логікою» [5, с. 501 – 502].

Сучасна психологія виокремлює три групи дій для запам'ятовування тексту: смислове групування, виявлення смислових опорних пунктів і процеси співвідношення. В. Муцмахер у відповідності з вказаними принципами розробив прийоми запам'ятовування музичного твору.

Смислове групування передбачає поділ музичного твору на окремі фрагменти, епізоди, кожен з яких є логічно завершеною смисловою частиною музичного матеріалу. Смислові одиниці – це не тільки такі розділи як експозиція, розробка і реприза, а й їх складники – головна, побічна, заключна партія тощо. Осмислене запам'ятовування повинно йти від частки до цілого шляхом поступового об'єднання більш мілких частин у великі [3, с. 32 – 33].

Якщо під час виконання трапляється забування, пам'ять звертається до опорних пунктів, які допомагають «включитися» виконавським рухам. Смислове групування доцільне на початку вивчення музичного твору. Однак, у процесі виконання перш за все звертається увага на цілісність художнього образу виконуваного твору.

Смислове співвідношення передбачає використання мисленєвих

процесів порівняння характерних особливостей голосоведення, мелодії, тонального плану тощо.

Смислове групування та смислове співвідношення дуже ефективні для запам'ятовування музичних творів, створених у тричастинній та сонатній формах, в яких повторюються розділи. Головне – визначити різницю в ідентичному матеріалі.

Також постає питання: який вид запам'ятовування – довільний(умисно орієнтований) або мимовільний(ненавмисний) – є доцільнішим у вивченні творів напам'ять?

Відповіді на це питання неоднозначні. На думку С. Савшинського, Л. Маккіннон, А. Гольденвейзера, у процесі вивчення музичного твору має переважати довільне запам'ятовування, яке передбачає правильне використання спеціальних мнемонічних прийомів і правил.

Іншою точкою зору керуються Г. Нейгауз, К. Ігумнов, С. Ріхтер. Вони вважають, що запам'ятовування не є спеціальним завданням виконавця. У процесі роботи над художнім змістом твору запам'ятовування відбувається без насильства над пам'яттю.

Ми погоджуємося з думкою Г. Ципіна, який вважає, що кінцевий результат залежить від особистісних якостей і здібностей музиканта, а в нашому випадку баяніста-акордеоніста, а також від стилю його діяльності.

Отже, проблеми запам'ятовування музичних творів є актуальними на сучасному етапі підготовки баяністів-акордеоністів-виконавців та займають чільне місце у теорії інструментального виконавства.

Література

1. Алексеев А. Д. Методика обучения игре на фортепиано / А. Д. Алексеев. – М. : Музыка, 1978. – 288 с.
2. Большая психологическая энциклопедия: музыкальная память [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://psychology.academic.ru/6791/МУЗЫКАЛЬНАЯ_ПАМЯТЬ
3. Муцмахер В. И. Совершенствование музыкальной памяти в процессе обучения игре на фортепиано : Учебное пособие / Муцмахер В. И. – М. : Музыка, 1984. – 148 с.
4. Петрушин В. И. Музыкальная психология : Учебное пособие для вузов / Петрушин В. И. – [2-е изд.]. – М. : Академический Проект: Трикса, 2008. – 400 с.

5. Фейнберг С. Е. Пианизм как искусство / Фейнберг Самуил Евгеньевич. – [2-е изд., доп.]. – М. : Музыка, 1969. – 599 с.